

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**KOMENTOVANÝ RUSKO-ČESKÝ SLOVNÍK NÁZVŮ
INSTITUCÍ V SOCIÁLNÍ SFÉŘE**

(bakalářská diplomová práce)

Vypracovala: Markéta Šollerová

Vedoucí práce: doc. PhDr Zdeňka Vychodilová, CSc.

2008

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 31.3. 2008

podpis

Děkuji doc. PhDr Zdeňce Vychodilové, CSc. za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla.

podpis

OBSAH PRÁCE:

ÚVOD	1
1. LEXIKOGRAFIE	3
1. 2. PRAKTICKÁ KLASIFIKACE SLOVNÍKŮ	4
2. REÁLIE	6
2. 1. PŘEKLAD REÁLÍÍ	6
3. BARCHUDAROVA TEORIE SÉMANTICKÉ SHODY	13
3.1 ÚPLNÁ SHODA	14
3.2 ČÁSTEČNÁ SHODA.....	14
3.3 BEZEKVIVALENTNÍ LEXIKUM.....	16
4. KONKRÉTNÍ ZPŮSOBY PŘEKLÁDÁNÍ NÁZVŮ INSTITUCÍ V TÉTO PRÁCI	17
5. ZKRATKY	32
5. 1. ZPŮSOBY PŘEKLADU ZKRATEK	32
6. ZÁVĚR.....	34
7. RUSKÉ RESUMÉ	36
8. BIBLIOGRAFIE.....	39
9. SEZNAM ZKRATEK	40
10. SEZNAM PŘÍLOH	41

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je vytvoření odborného komentovaného slovníčku názvů ruských institucí působících v sociální sféře a jejich překlad do češtiny.

Jazyk se neustále vyvíjí. S otevřením hranic a možností cestování, pronikání a výměny informací, které byly dříve nedostupné, se mnoho výrazů a slovních obrátů v ruštině i v češtině přejalo a zdomácnělo. Proto je možné sledovat vývoj a srovnávat jazykovou situaci v obou zemích před 20 lety a dnes. Spousta slov se nepoužívá nebo zanikla a byla nahrazena jinými, novými ekvivalenty. Nejmarkantnější vývoj byl zaznamenán v obou jazycích v hovorovém stylu a rovněž v publicistice.

Terminologie ze sociální oblasti se zejména v ruštině doposud tvoří v návaznosti na to, jak vznikají nové jevy v mimojazykové realitě. Z tohoto důvodu je ruská terminologie v mnoha případech neustálená a často se stává, že pro jednu instituci najdeme několik pojmenování. Může to být způsobeno také teritoriální rozrůzněností, což svědčí o absenci centrálního systému.

Ve své práci jsem se zaměřila na srovnání názvů institucí v sociální sféře v Rusku a v České republice. Mou snahou bylo vytvořit Komentovaný rusko-český slovník institucí v sociální sféře, najít ekvivalenty a přiřadit k nim výrazy stejného významu v českém jazyce.

První kapitola práce se věnuje obecné tématice, a to lexikografii. Je zde vysvětlena úloha slovníků, jejich praktická klasifikace a také charakteristika slovníku, který je předmětem této práce.

Ve druhé kapitole se zabývám vymezením pojmu reálie a následně způsoby překladu reálií. Tato kapitola je zároveň doplněna celou řadou praktických příkladů.

Třetí kapitola je věnována teorii sémantické shody ruského lingvisty L.S. Barchudarova. Podle jeho teorie se sémantická shoda lexikálních jednotek dvou jazyků dělí na úplnou shodu, částečnou shodu a absenci shody – potom jde o bezekvivalentní lexikum.

Čtvrtá část je částí praktickou, která navazuje na Barchudarovovu teorii. V ní už jsou konkrétní příklady rozšířené o moje nové poznatky, které jsem objevila studováním podkladů a které Barchudarovova teorie neobsahuje.

Pátá kapitola je věnována zkratkám a možným způsobům jejich překladu.

Sestavení slovníku bylo vlastním cílem této bakalářské práce. Vzhledem k rozsahu byl slovník přesunut do přílohy, která je součástí této práce. Slovník je rozdělen do tří sloupců, z nichž první obsahuje ruský termín, ve druhém je jeho překladový ekvivalent a v posledním sloupci je přiřazení analogické české instituce, popř. poznámka. Pro ruský termín, který má v českém jazyce plný ekvivalent nebo mu úplně chybí, v posledním sloupci není poznámka nebo analogická česká instituce. Pojmy ve slovníku jsou řazeny abecedně, podle ruské abebuky.

Protože jde o značně speciální lexikum, které je stále ještě „v pohybu“ a tvoří se spolu se vznikem příslušných institucí, běžné slovníky je nezachycují. Při hledání názvů institucí jsem tedy byla odkázána především na internet. Protože slovník je rusko-český, instituce jsem hledala na ruských internetových stránkách. Poté, co jsem se seznámila s náplní práce jednotlivých institucí, hledala jsem k nim odpovídající české instituce. Primární byla obsahová shoda.

Pokud vím, rusko-český slovník názvů institucí v sociální sféře doposud neexistuje, doufám tedy, že můj slovníček může být užitečnou pomůckou překladatelům v této oblasti.

1. LEXIKOGRAFIE

Hlavním úkolem mé bakalářské práce je sestavení vlastního slovníku, a proto bych se v úvodu ráda zmínila o lexikografii jako nauce o slovnících. Jedná se o část lingvistiky, která se zabývá teoretickými a praktickými otázkami sestavování slovníků. Předmětem zkoumání lexikografie je také například sémantická struktura slov, jejich zvláštnosti a výklad.

Slovníky se dělí na lingvistické a encyklopedické. Úlohou lingvistického slovníku je objasnit význam slova a uvést jeho lexikologickou, gramatickou, etymologickou a jinou charakteristiku. Lingvistické slovníky mohou být jednojazyčné, dvoujazyčné i vícejazyčné. Rozlišujeme slovníky výkladové, slovníky cizích slov, historické slovníky, etymologické, dialektové, slovníky homonymické, synonymické, frazeologické, frekvenční, ortografické, ortoepické, autorské, školní a další.

Encyklopedický slovník se nezaměřuje na lingvistickou skutečnost, ale na objasnění pojmů z různých vědních oborů, pojednává o historických událostech, o významných osobnostech. Nezabývá se stylistickou ani jinou lingvistickou charakteristikou slov. Encyklopedický slovník zahrnuje pouze podstatná jména nebo slovní spojení s podstatnými jmény, zatímco lingvistický slovník zahrnuje všechny slovní druhy. K encyklopedickým slovníkům patří všechny terminologické slovníky, encyklopedie a biografické slovníky.

Existuje několik klasifikací slovníků, neboť typologií slovníků se zabývali různí lingvisté, kteří vycházeli z různých hledisek. V Rusku se touto problematikou poprvé na skutečně vědecké úrovni zabýval L. V. Ščerba (1880-1944). Stavěl do protikladu slovníky akademického typu, to znamená ty, které měly normativní funkci, a slovníky, které naopak upevňovaly řečový úzus. Další protikladnou dvojicí byly v jeho pojetí encyklopedické slovníky, které informovaly o reáliích a všeobecné slovníky. Encyklopedické se zaměřovaly na reálie, zatímco všeobecné slovníky obsahovaly pouze slovní zásobu. Třetím párem byly slovníky, které obsahovaly speciální slovní zásobu, a slovníky, které obsahovaly veškerou slovní zásobu. Pokud to byla slovní

zásoba jednoho jazyka, jednalo se o slovník výkladový, a pokud dvou a vícejazyčná slovní zásoba, šlo o překladový slovník. Čtvrtým párem byl obecný slovník a ideologický slovník, jehož cílem bylo určení vztahů mezi slovy určitého jazyka na základě vztahu jejich významů. Pátým párem bylo protikladné postavení jednojazyčného výkladového slovníku a překladového slovníku. A konečně šestým párem byl historický a nehistorický slovník.

1. 2. PRAKTICKÁ KLASIFIKACE SLOVNÍKŮ

Samozřejmě existují i jiné klasifikace slovníků. V nakladatelství "Русский язык" byla vypracována praktická klasifikace slovníků ruského jazyka. Ta je založena na těchto kritériích: téma, objem slovní zásoby a pro koho je slovník určen.

Na základě tohoto bylo vyčleněno 14 skupin slovníků:

1. Slovníky, které popisují lexikální systém ruského jazyka:
 - a/ výkladové slovníky různého objemu a pro různého adresáta
 - b/ slovníky neologizmů
 - c/ slovníky cizích slov
 - d/ slovníky synonymické a antonymické
 - e/ frazeologické slovníky
 - f/ onomastické a toponymické slovníky
2. Slovníky, které popisují gramatický systém ruského jazyka
3. Slovníky slovních spojení
4. Slovníky tvoření slov
5. Ortoepické slovníky
6. Ortografické slovníky
7. Slovníky obtížností
8. Etymologické slovníky
9. Historické slovníky
10. Autorské slovníky
11. Příručky slovníkové literatury
12. Slovníky lingvistických termínů

13. Slovníky ruské lexikografie
14. Frekvenční slovníky.

Uvedená klasifikace se používá i dnes.

Encyklopedický slovník češtiny, Brno 2002, klasifikuje slovníky následovně: slovníky jazykové a encyklopedické, diachronní, synchronní, výkladové, překladové, etymologické, preskriptivní, deskriptivní, pravopisné, výslovnostní, nářeční, slangové, argotické, autorské, frazeologické, onomastické, školní a slovníky zaměřené obecně.

Dnešní systém klasifikace slovníků, jak můžeme vidět, je v ruské i české lingvistické tradici sestaven na stejných principech a je velmi užitečný.

Vlastní slovník institucí v sociální sféře, jehož vytvoření je hlavním úkolem mé bakalářské práce, patří mezi slovníky lingvistické dvoujazyčné, konkrétně se jedná o překladový slovník rusko - český.

Podle klasifikace ruského lingvisty L. V. Ščerby tento slovník patří do skupiny slovníků akademického typu, dále je možné jej klasifikovat jako encyklopedický slovník, neboť podle jeho teorie se encyklopedické slovníky specializují na reálie. Je zaměřen pouze na speciální slovní zásobu a jedná se o slovník překladový. Patří mezi obecné slovníky, překladové slovníky nehistorické.

Na základě praktické klasifikace slovníků ruského jazyka, která vyčleňuje 14 skupin, patří tento slovník do skupiny první, tedy k slovníkům, které popisují lexikální systém ruského jazyka. Konkrétně je řazen do podskupiny " f " - slovníky onomastické.

Podle Encyklopedického slovníku češtiny klasifikuji tento slovník jako jazykový, synchronní, překladový, deskriptivní a onomastický.

2. REÁLIE

Jelikož cílem této bakalářské práce je tvorba dvoujazyčného slovníku institucí v sociální sféře, je širším předmětem mé práce problematika překladu reálií, neboť názvy institucí je možno považovat za reálie v širším smyslu. Některé z nich najdeme jak v České republice, tak v Ruské federaci. Někdy jsou plně ekvivalentní, jejich název i náplň práce jsou stejné v České republice i Ruské federaci. V některých případech existuje instituce se stejnou náplní práce v obou zemích, ale liší se svými názvy. Avšak během mého zkoumání jsem se setkala i s množstvím institucí, které existují v Ruské federaci, ale v České republice nikoliv.

V pojetí pojmu reálie vycházím z publikace " Непереводимое в переводе " (Moskva 1980) dvojice autorů Vlachova a Florina, kteří pojem reálie vymezují takto: " Reálie jsou slova, která pojmenovávají elementy způsobu života a kultury, historie a sociálního zřízení, státního zřízení a folklóru, to znamená specifických rysů daného národa a dané země, které jsou jiným národům a zemím cizí " (Влахов - Флорин, 1980, s. 6, přeložila Markéta Šollerová).

Podle jejich klasifikace reálií patří názvy institucí do skupiny veřejně-politických reálií.

2. 1. PŘEKLAD REALIÍ

Překlad reálií představuje pro překladatele velký problém. Mnohé reálie beze sporu patří k bezekvivalentnímu lexiku, což znamená, že určité lexikální jednotky nemají v cílovém jazyce stálý ekvivalent. Některé ale naopak řadíme na opačný pól a mluvíme o lexiku s úplnou ekvivalencí. Týká se to především všeobecně známých vlastních jmen, jako jsou zeměpisné názvy zemí, měst, řek, hor, nebo známější názvy institucí apod. K bezekvivalentnímu lexiku řadíme zase méně známá vlastní jména, která se v cizím jazyce nevyskytují a tudíž v něm nemají svůj ekvivalent. Dále to

mohou být názvy národních jídel, národních tanců, oblečení a obuvi atd. Bezekvivalentní slovní zásoba představuje pro překladatele skutečně těžký oříšek. Existuje několik možných překladových postupů, jak se s tímto problémem vyrovnat. V translatologické literatuře se obvykle doporučují tyto překladové postupy:

1. Transkripce a transliterace

Transkripce předpokládá mechanické přenesení reálie z výchozího jazyka do jazyka cílového při užití grafických prostředků cílového jazyka. Snaží se přiblížit originálnímu fonetickému tvaru. Použitím transkripce překladatel překonává složitost překladu. Ovšem využití transkripce je také velmi náročný postup, jak je uvedeno v článku J. Gazdy " Орфографические проблемы передачи иноязычных названий в русском деловом тексте " (Brno 2002): " Složitost tohoto postupu tkví v tom, že transkripce v sobě spojuje dva aspekty, které se ne vždy shodují. Jako proces převodu znění je transkripce spojena s fonologií, a jako systematizovaný záznam cizích slov pomocí prostředků cílového jazyka je spojena s ortografií. Jinými slovy je pro transkripci podstatné, aby byly zachovány společné rysy slov, tedy i grafické rysy. Z tohoto důvodu je běžné, že transkripce v sobě má i prvky transliterace, tedy přesného překódování znaků výchozího jazyka pomocí znaků jazyka cílového " (J. Gazda, 2002, s. 110, přeložila Markéta Šollerová).

Transliterace je způsob, při kterém se písmeno za písmenem výrazu výchozího jazyka přepisuje pomocí grafického systému cílového jazyka, nehledě na výslovnost daného výrazu.

Využívají se, pokud daný výraz v reáliích cílového jazyka neexistuje. Podle potřeby může být tento výraz doplněn vysvětlením, buď přímo v textu, nebo jako poznámka pod čarou.

Příklady:

- Дроп-ин центр - Drop In-centrum
- Каритас - Charita
- Поликлиника - Poliklinika

2. Kalkování a polokalkování

Kalkování znamená, že se doslovně překládají jednotlivé komponenty slova nebo slovního spojení. Umožňují převést reálii do cílového jazyka a přitom maximálně zachovat sémantický obsah. Ne vždy se však podaří uchovat kolorit. Typickým příkladem může být anglické slovo „scyscraper“, které ruština přeložila jako „небоскреб“.

Při polokalkování dochází k částečnému přejímání cizojazyčného slovního spojení, přičemž druhá část slova se mění pod vlivem cílového jazyka. Jako příklad uvádím ruské slovo „декабрист“, které Angličané překládají jako „Decembrist“.

Příklady:

- Парк культуры и отдыха - Park kultury a odpočinku
- Бюро медико-социальной экспертизы - Kancelář lékařské a sociální expertízy
- Врачебно-физкультурный диспансер - Lékařský a sportovní dispenzář
- Государственная служба реабилитации инвалидов - Státní služba pro rehabilitaci invalidů
- Институт развития свободы информации - Institut rozvoje svobody informací
- Институт социальных инициатив - Institut sociálních iniciativ
- Научно-исследовательский институт социальных систем - Vědecko-výzkumný ústav sociálních systémů
- Независимый институт социальной политики - Nezávislý ústav sociální politiky
- Отделение социально-трудовой реабилитации - Oddělení sociální a pracovní rehabilitace
- Российская ассоциация негосударственных образовательных учреждений - Ruská asociace nestátních vzdělávacích institucí

- Российский центр лечения хронических болевых синдромов у онкологических больных - Ruské středisko léčby chronických bolestivých syndromů onkologických pacientů
- Центр профилактики и борьбы со СПИДОМ - Středisko prevence a boje s AIDS
- Центр " Социальное партнерство " - Středisko " Sociální partnerství "
- Центр социальной политики и гендерных исследований - Středisko sociální politiky a genderových výzkumů

3. Opisný a vysvětlující překlad

Tento překladatelský postup spočívá ve vysvětlení významu výrazu. Vysvětlení se obvykle používá v případech, kdy nezbyvá lepší možnost. Například ruské slovo „кулебяка“ je možné přeložit jako „těstová taška s náplní“.

Příklady:

- Кожно-венерологический диспансер - Dispenzář pro pacienty s kožními a venerologickými onemocněními.
- Дом ребенка - Kojenecký ústav- pro děti do tří let
- Онкологический диспансер - Dispenzář pro onkologické pacienty
- Отделение торгового обслуживания малообеспеченных граждан - Obchod pro občany žijící ze životního minima
- Отделение социальной помощи на дому - Oddělení terénní (mobilní) pečovatelské služby
- Противотуберкулезный диспансер - Dispenzář pro nemocné tuberkulózou
- Реабилитационный центр для инвалидов молодого возраста - Rehabilitační středisko pro invalidy mladšího věku- do 50 let
- Социальный приют - Útulek pro lidi v nouzi
- Услуга на местности - Terénní (mobilní) pečovatelská služba
- ЮНИСЕФ - UNICEF- Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci OSN

4. Přibližný překlad

Realizuje se hledáním smyslově nejbližšího domácího protějšku.

Přibližný překlad reálií se uplatňuje nejčastěji. Touto metodou se daří převést předmětný význam reálie, ačkoliv se přitom ztrácí kolorit. Očekávaná konotace se zaměňuje prvkem s nulovou konotací. Přitom se uplatňují tyto možnosti: generalizace nebo funkční ekvivalent.

Generalizace, neboli zobecnění znamená, že reálii s užším významem nahradíme reálií se širším významem. Tak překladatel může slova typu „изба, хата, коттедж“ přeložit slovem „dům“.

Funkční ekvivalent dovoluje nahradit reálii, která je pro čtenáře překladu neznámá, nějakou jinou, podobnou, o které se předpokládá, že ji čtenář znát bude. Tak například můžeme nahradit určitý hudební nástroj jiným, neutrálním.

Příklady:

- Ассоциация работодателей и менеджеров по управлению персоналом - V českých reáliích neexistuje organizace, která by sdružovala jak zaměstnavatele, tak i manažery. V ČR existují dvě různé asociace- Asociace zaměstnavatelů ČR a dále pak Česká manažerská asociace.

- Главное управление по борьбе с организованной преступностью - Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

- Департамент государственной политики и нормативно-правового регулирования в сфере образования - Odbor školství, mládeže a tělovýchovy

- Департамент международного сотрудничества - Odbor mezinárodní spolupráce a evropské integrace

- Департамент молодежной политики, воспитания и социальной защиты детей - Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže

- Детская консультация - Poradna pro děti a mládež

- Детский дом-интернат для детей-инвалидов - V českých reáliích se převádí buď jako Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež nebo Dětský denní

rehabilitační stacionář. Mezi ruskou a českou institucí je rozdíl, který spočívá v tom, že česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.

- Исправительно-трудовая колония для несовершеннолетних - Nápravné zařízení pro mládež

- Лечебно-производственная трудовая мастерская - Chráněná dílna

- Медицинская страховая организация - Zdravotní pojišťovna

- Налоговый департамент - Odbor daní, poplatků a cen

- Окружное управление социальной защиты населения - Okresní správa sociálního zabezpečení.

- Отдел виз и регистраций - Cizinecké oddělení

- Приют для детей с отклонениями в поведении - Výchovný ústav pro děti a mládež

- Социальная гостиница - Sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti

- Социальная квартира для одиноких престарелых - Dům s pečovatelskou službou

- Специализированное отделение социально-медицинского обслуживания на дому граждан пожилого возраста и инвалидов - Терénní (mobilní) pečovatelská služba

- Центр временного проживания граждан пожилого возраста и инвалидов - Domov důchodců - v obsahové rovině je mezi ruskou a českou realití rozdíl spočívající v tom, že v českém Domově není délka pobytu omezena.

- Центр экстренной психологической помощи по телефону - Linka důvěry

5. Vytvoření neologizmu

Vytvoření neologizmu je pravděpodobně hned po transkripci nejlepší způsob, jak zachovat obsah i kolorit překládané realie. Neologizmy mohou být kalky nebo polokalky, osvojení realie, nebo sémantický neologizmus.

Tento postup je však velice náročný.

6. Kontextuální překlad

Překladatel musí pamatovat na skutečnost, že překládá smysl a ne formu. Proto musí respektovat kontext, který se stává vedoucím faktorem při překládání. V daném kontextu může mít slovo odlišný význam od významu uvedeného ve slovníku.

Práce překladatele tedy spočívá ve vytvoření funkčně ekvivalentního, adekvátního textu v cílovém jazyce.

Florin a Vlachov ve své publikaci píší: "Pojem ‚překlad reálií‘ je dvakrát podmíněn: reálie je zpravidla nepřeložitelná a v kontextu se tlumočí ne pomocí překladu. Nicméně neexistuje takové slovo, které by nemohlo být přeloženo do druhého jazyka, třebaže se toto uskuteční pomocí opisného vyjádření slovním spojením cílového jazyka. Při překladu reálií se překladatel dostává do obtížné situace- v cílovém jazyce chybí odpovídající ekvivalent a také je nezbytné předat vedle předmětného významu dané reálie i její konotaci, její národní a historické zabarvení". (Непереводимое в переводе, 1980, s. 79-80, přeložila Markéta Šollerová)

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že překladatel by měl umět rozpoznat, ke které překladatelské transformaci by měl v konkrétním případě sáhnout. Každý z výše uvedených způsobů může být vhodným, ale zároveň každý z nich může být ve stejné míře špatným, pokud byl použit nevhodně.

3. BARCHUDAROVOVA TEORIE SÉMANTICKÉ SHODY

Dříve, než popíšu konkrétní způsoby překládání názvů institucí v této práci, chtěla bych zde nastínit základy teorie sémantické shody ruského lingvisty L. S. Barchudarovova.

Jedná se o teorii úplné, částečné a nulové shody referenčních významů. Barchudarovovu teorii je možné aplikovat i v této práci. Během vlastního zkoumání jsem zjistila, že některé ruské instituce mají mezi českými institucemi svůj plný ekvivalent, shodují se jak po stránce formální, tak i po stránce obsahové. Dále je zde velké množství institucí, které se shodují částečně. Samozřejmě mezi ruskými reáliemi najdeme i takové, které v českých reáliích svůj analogický protějšek vůbec nemají.

Vycházím z publikace „Язык и перевод“, (Moskva, 1975). Barchudarov píše: „Základní problém, na který naráží překladatel při převodu referenčních významů vyjádřených ve výchozím textu, je neshoda celé řady významů, které jsou typické pro lexikální jednotky výchozího jazyka a jazyka cílového.“ („Язык и перевод“, L. S. Barchudarov, 1975, s. 74-75, přel. Markéta Šollerová)

Podle Barchudarova existují 3 typy sémantické shody lexikálních jednotek dvou cizích jazyků:

1. úplná shoda
2. částečná shoda
3. bezekvivalentní lexikum.

Zatímco případy úplné shody nedostávají překladatele do potíží, tak případy částečné shody a bezekvivalentního lexika jsou pro překladatele velmi obtížné.

3.1 ÚPLNÁ SHODA

Případů úplné shody referenčních významů není mnoho. Jedná se o slova jednoznačné, které mají v obou jazycích pouze jeden lexikální význam.

Jedná se zejména o vlastní jména a geografické názvy, které se užívají a jsou dobře známy v obou jazycích (Москва - Moskva, Польша - Polsko, Гомер - Homér).

Dále to bývají vědecké a technické termíny (логарифм - logarytmus, натрий - sodík, экватор - rovník, млекопитающее - savec) a některé další skupiny slov, jako například názvy měsíců a dnů v týdnu (январь - leden, суббота - sobota), číslovky (тысяча - tisíc, миллион - milión).

Příklady plně ekvivalentních institucí uvádím na s. 17-19.

3.2. ČÁSTEČNÁ SHODA

Případů částečné shody referenčních významů lexikálních jednotek je nejvíce. Tady jednomu slovu výchozího jazyka odpovídá hned několik sémantických ekvivalentů v jazyce cílovém. Některá slova mají ve výchozím jazyce více významů, než v jazyce cílovém. Příkladem mohou být ruské instituce se širší působností než analogické instituce České republiky. Podle Barchudarova tato slova ve výchozím jazyce mají všechny významy, které mají tato slova v jazyce cílovém, ale kromě nich mají ještě další významy, které by byly v jazyce cílovém převedeny jinak. Barchudarov zavádí termín „включение“, který charakterizuje výše uvedený případ částečné ekvivalence.

Barchudarov případ „включения“ demonstruje na rusko-anglickém příkladu, kdy porovnává významy ruského výrazu „характер“ a anglického „character“.

Tato slova mají v obou jazycích tyto společné významy:

1. souhrn psychických zvláštností člověka

2. silná vůle, vytrvalost (Он человек без характера — He has no character)
3. vlastnost, kvalita, svéráznost něčeho.

Anglický výraz „character“ má kromě těchto významů i další, které ruský výraz „характер“ nemá a které ruština překládá jinými výrazy, jako je:

4. репутация
5. письменная рекомендация, характеристика
6. отличительная черта, признак, качество
7. фигура, личность (часто странная, оригинальная)
8. литературный образ, герой, действующее лицо в пьесе
9. печатный знак, буква, символ (напр., Chinese characters — китайские иероглифы (письмена)).

Barchudarov hovoří také o „пересечении“- to jsou případy, kdy slova v obou jazycích mají i společné významy, i rozdílné významy. Zde Barchudarov porovnává významy ruského výrazu „стол“ a anglického „table“.

Tyto výrazy v obou jazycích mají pouze jeden společný význam, a tím je kus nábytku. Vedle toho má ruský výraz „стол“ ještě tyto významy:

1. еда, пища, (напр., стол и квартира, диетический стол)
2. учреждение
3. отдел в канцелярии (напр., стол находок, паспортный стол).

Tyto významy anglický výraz „table“ nemá a v angličtině se překládají jinými výrazy: board, food, cooking, diet a office, department.

Stejně tak anglický výraz „table“ má významy, které ruský „стол“ postrádá a které se v ruštině překládají jinak: доска, плита, таблица, расписание, горное плато.

3.3 BEZEKVIVALENTNÍ LEXIKUM

Bezekvivalentní lexikum je třetí možnost vztahu lexikálních jednotek dvou jazyků. Je to označení pro případ, kdy lexikální jednotky výchozího jazyka nemají v cílovém jazyce ekvivalent.

Nejčastěji to bývají vlastní jména a geografické názvy, názvy institucí, organizací, novin, lodí, které nemají stálé ekvivalenty ve slovní zásobě jiného jazyka. A dále to jsou reálie, to jsou slova označující různé předměty materiální i duchovní kultury, které jsou typické pro daný národ, a to jídla národní kuchyně, národní oblečení a obuv, národní tance apod. Také do této skupiny patří ustálená slovní spojení, která označují politické instituce a společenské jevy, obchodní a veřejné instituce, které jsou typické pouze pro danou zemi.

Příklady ruských institucí, které v českých reáliích nemají ekvivalent, uvádím na s. 30.

4. KONKRÉTNÍ ZPŮSOBY PŘEKLÁDÁNÍ NÁZVŮ INSTITUCÍ V TÉTO PRÁCI

Mým úkolem bylo vyhledat nejrůznější instituce v Ruské federaci, jejichž náplň práce zasahuje do sociální sféry. Dalším úkolem samozřejmě bylo tyto instituce převést do češtiny.

Během zpracovávání své bakalářské práce jsem se setkala s následujícími překladatelskými jevy.

1. První jev je tento: Název ruské instituce bylo možné přeložit do češtiny doslovně, neboť v českých reáliích existuje instituce, která má stejný název a vykonává stejnou nebo velmi podobnou činnost. To znamená, že se instituce v obou zemích shodují formálně i obsahově. Jedná se o plnou ekvivalenci. To je situace pro překladatele nejjednodušší.

Několik příkladů pro ilustraci:

- Благотворительная организация - Dobročinná organizace
- Больничное учреждение - Nemocniční zařízení
- Психологическая консультация - Psychologická poradna
- Детский дом - Dětský domov
- Детский центр досуга - Dětské centrum volného času
- Геронтологический центр - Gerontologické centrum
- Гимназия - Gymnázium
- Департамент налогов и сборов - Oddělení daní a poplatků
- Детский дом семейного типа - Dětský domov rodinného typu
- Дневной стационар - Denní stacionář
- Дом-вполдороги - Dům na půl cesty
- Дом пенсионеров - Domov důchodců
- Дом социального обслуживания - Dům sociální péče
- Жилищное товарищество - Bytové družstvo
- Жилой фонд - Bytový fond

- Защищенная мастерская - Chráněná dílna
- Институт гигиены труда - Ústav hygieny práce
- Институт социального обеспечения - Ústav sociální péče
- Комитет по образованию - Výbor pro vzdělávání
- Консультационный пункт - Konzultační středisko
- Кризисный центр - Krizové centrum *i* Krizové středisko
- Курорт - Lázně
- Лечебное заведение - Léčebný ústav *i* Léčebné zařízení
- Механический техникум - Strojní průmyslovka
- Общежитие - Ubytovna *i* Kolej
- Оздоровительный центр - Ozdravné středisko
- Отдел социального обеспечения - Odbor sociálního zabezpečení
- Пансион для сениоров - Penzion pro seniory
- Поликлиника - Poliklinika
- Политическое убежище - Politické útočiště
- Приют - Azyl *i* Přístřeší *i* Útulek *i* Útočiště
- Приют для бездомных - Přístřeší pro bezdomovce *i* Útulek pro bezdomovce
- Приют семейного типа - Útulek rodinného typu
- Профессиональный союз - Odborový svaz
- Реабилитационный центр - Rehabilitační středisko
- Санаторий - Sanatorium
- Социальная столовая - Sociální jídelna
- Средняя школа - Střední škola
- Строительный техникум - Stavební průmyslovka
- Товарищество собственников жилья - Sdružení vlastníků bytů
- Университет - Univerzita
- Управление социального обеспечения - Správa sociálního zabezpečení
- Учреждение социальной опеки - Úřad sociální péče
- Факультетская больница - Fakultní nemocnice
- Финансовое учреждение - Finanční úřad
- Фонд социальной помощи - Fond sociální pomoci

- Хоспис - Hospic
- Частная школа - Soukromá škola
- Ясли - Jesle

Doslovný překlad odpovídá českým reáliím.

2. Dále jsem se setkala s ruskými institucemi s určitým názvem a určitou náplní práce, které rovněž existují i v České republice. Jejich náplň práce je stejná nebo velmi podobná. Jejich název v českých reáliích je de facto stejný, ale kvůli různým gramatickým a jiným pravidlům nemohou být tyto názvy přeloženy do českého jazyka doslovně.

Zde uvádím opět několik příkladů:

- Биржа труда - Úřad práce
- Бюро по трудоустройству - Úřad práce
- Дом ночного пребывания - Noclehárna
- Ночлежный дом - Noclehárna
- Школа-интернат - Internátní škola (Na tomto příkladě poukazuji na skutečnost, že pro ruštinu jsou typická kompozitní sdružená pojmenování, která v češtině nejčastěji odpovídají adjektivním spojením s přívlastkem shodným.)

• Всемирная организация здравоохранения - Světová zdravotnická organizace

- Высшее техническое училище - Vysoká škola technická
- Группа продленного дня - Školní družina
- Детский сад - Mateřská škola
- Дом пансионат для престарелых - Penzion pro důchodce
- Дом-убежище - Azylový dům
- Европейская хартия образования - Evropská charta pro vzdělání
- Институт прав человека - Institut pro lidská práva
- Институт приемной семьи - Institut náhradní rodičovské péče
- Исправительно-трудовая колония - Nápravně pracovní tábor
- Комитет общественного самоуправления - Výbor pro veřejnou správu
- Орган записи актов гражданского состояния - Matriční úřad

- Пансионат для ветеранов труда - Penzion pro důchodce
- Ремесленное училище - Střední odborná škola
- Родильный дом - Porodnice
- Сельскохозяйственный техникум - Střední zemědělská škola
- Семейный детский дом - Dětský domov rodinného typu
- Социальные услуги на дому - Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba
- Страховое учреждение - Pojišťovna
- Техникум - Střední odborná škola technického typu
- Услуга на местности - Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba
- Центр воспитательной работы - Středisko výchovné péče
- Центр восстановления кондиции - Rekondiční středisko
- Центр дневного пребывания - Denní stacionář
- Центр дневных услуг - Denní stacionář
- Центр ежедневных услуг - Denní stacionář
- Центр социального обслуживания - Středisko pečovatelské služby

Пřeklad odpovídá i českým realitám.

3. Další situací je existence ruské instituce s určitým názvem a určitou náplní práce. V českých realitách existuje instituce s podobnou náplní práce, ale její název je jiný.

V těchto případech jsem přeložila název ruské instituce nejprve doslova, neboť jde primárně o obsah ruské realie, aby si čtenář dokázal představit, čím se daná instituce zabývá. K tomu jsem připojila následující komentář: V českých realitách existuje instituce s podobnou náplní práce- a uvedla jsem její název.

Příklady pro ilustraci:

- Приют для детей с отклонениями в поведении - překlad do češtiny: Útulek pro děti s odchylkami v chování. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Výchovný ústav pro děti a mládež.

- Главное управление по борьбе с организованной преступностью – překlad do češtiny: Hlavní správa boje s organizovaným zločinem. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Útvar pro odhalování organizovaného zločinu.

- Исправительно- трудовая колония для несовершеннолетних - překlad do češtiny: Nápravně pracovní ústav pro nezletilé. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Nápravné zařízení pro mládež, „pasták“.

- Лечебно- производственная трудовая мастерская – překlad do češtiny: Léčebná a výrobní chráněná dílna. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Chráněná dílna.

- Районное управление социальной защиты населения – překlad do češtiny: Obvodní správa sociální ochrany obyvatel. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Městská správa sociálního zabezpečení.

- Государственный фонд занятости населения – překlad do češtiny: Státní fond zaměstnanosti obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Správa služeb zaměstnanosti.

- Департамент государственной политики и нормативно-правового регулирования в сфере образования – překlad do češtiny: Odbor státní politiky a normativního právního řízení v oblasti vzdělávání. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Odbor školství, mládeže a tělovýchovy.

- Департамент прогнозирования организации бюджетного процесса – překlad do češtiny: Odbor přípravy a organizace státního rozpočtu. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Odbor Státní rozpočet.

- Департамент службы занятости – překlad do češtiny: Odbor služeb zaměstnanosti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Správa služeb zaměstnanosti.

- Институт социальной работы – překlad do češtiny: Institut sociální práce. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Úřad sociální práce.

- Кожно-венерологический диспансер – překlad do češtiny: Dispenzář pro pacienty s kožními a venerologickými onemocněními. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Dermato-venerologické oddělení nemocnice (polikliniky).
- Комитет по труду и социальной защите населения – překlad do češtiny: Výbor pro práci a sociální ochranu obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Výbor pro zaměstnanost a sociální věci.
- Комплексный центр по оказанию помощи лицам без определенного места жительства – překlad do češtiny: Komplexní centrum pomoci lidem bez domova. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum lidí bez domova a dále pak Informační centrum sociální pomoci.
- Комплексный центр социального обслуживания населения – překlad do češtiny: Komplexní centrum sociální péče obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum sociální péče.
- Медицинская страховая организация - překlad do češtiny: Zdravotní pojišťovací organizace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Zdravotní pojišťovna.
- Наркологический диспансер – překlad do češtiny: Dispenzář pro narkomany. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum pro narkomany.
- Онкологический диспансер – překlad do češtiny: Dispenzář pro onkologické pacienty. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Onkologické centrum.
- Отдел виз и регистраций- překlad do češtiny: Vízové a registrační oddělení. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Cizinecké oddělení.
- Отделение срочного социального обслуживания – překlad do češtiny: Oddělení neodkladné pečovatelské služby. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Středisko pečovatelské služby.
- Противотуберкулезный диспансер – překlad do češtiny: Dispenzář pro nemocné tuberkulózou. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Oddělení tuberkulózy a respiračních onemocnění nemocnice (polikliniky).
- Психоневрологический диспансер – překlad do češtiny: Neurologický dispenzář. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Oddělení neurologie nebo Neurologické oddělení.

- Социальная гостиница – překlad do češtiny: Sociální hotel. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti.

- Социальная квартира для одиноких престарелых – překlad do češtiny: Sociální byt pro osamělé seniory. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Dům s pečovatelskou službou.

- Социально-лечебный реабилитационный центр инвалидов – překlad do češtiny: Sociální a léčebné rehabilitační středisko pro invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Sociálně rehabilitační středisko.

- Специализированное отделение социально-медицинского обслуживания на дому граждан пожилого возраста и инвалидов – překlad do češtiny: Specializované terénní oddělení sociálních a lékařských služeb pro seniory a invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Terénní (mobilní) pečovatelská služba.

- Специальный дом для одиноких престарелых – překlad do češtiny: Speciální domov pro osamělé staré lidi. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Dům s pečovatelskou službou.

- Страховая компания - překlad do češtiny: Pojišťovací společnost. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Pojišťovna.

- Управление социальной защиты населения - překlad do češtiny: Správa sociální ochrany obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Správa sociálního zabezpečení.

- Учреждение для инвалидов - překlad do češtiny: Zařízení pro invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Zařízení pro postižené.

- Учреждение социального обслуживания граждан пожилого возраста и инвалидов - překlad do češtiny: Zařízení sociální péče pro seniory a invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Dům s pečovatelskou službou.

- Учреждение социальной защиты населения – překlad do češtiny: Úřad sociální ochrany obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Správa sociálního zabezpečení.

- Центр экстренной психологической помощи по телефону - překlad do češtiny: Telefonní linka neodkladné psychologické pomoci. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Linka důvěry.

4. Čtvrtý překladatelský postup je velmi podobný tomu předchozímu. Ruská instituce s určitým názvem a určitou náplní práce má v českých reáliích instituci s podobnou náplní práce, avšak její název je jiný. Největší rozdíl spočívá v geografickém členění obou zemí a vůbec ve skutečnosti, že se jedná o dvě různé země s rozdílným politickým zřízením.

V těchto případech jsem opět přeložila název ruské instituce nejprve doslova, abych zachovala význam ruské reálie, ale s tím, že jsem připojila následující komentář: V českých reáliích existuje instituce s podobnou náplní práce- a uvedla jsem její název.

Například:

- Государственный комитет по статистике – překlad do češtiny: Státní statistický výbor Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Český statistický úřad.

- Министерство здравоохранения и социального развития РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo zdravotnictví a sociálního rozvoje Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo zdravotnictví České republiky.

- Окружное управление социальной защиты населения – překlad do češtiny: Územní správa sociální ochrany obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Okresní správa sociálního zabezpečení.

- Российская фармацевтическая ассоциация – překlad do češtiny: Ruská farmaceutická asociace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Asociace farmaceutické medicíny.

- Всероссийская государственная налоговая академия - překlad do češtiny: Všeruská státní daňová akademie. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Česká daňová správa.

- Городской центр условий и охраны труда - překlad do češtiny: Městské centrum podmínek a ochrany práce. Instituce s obdobnou náplní práce v českém

prostředí - Komora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany ČR. Česká instituce má zároveň širší působnost.

- Министерство внутренних дел РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo vnitra Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo vnitra České republiky.

- Министерство обороны РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo obrany Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo obrany České republiky.

- Министерство социальной защиты населения Московской области - překlad do češtiny: Ministerstvo sociální ochrany obyvatel Moskevské oblasti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Česká instituce má zároveň širší působnost.

- Министерство труда и занятости населения РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo práce a zaměstnanosti obyvatelstva Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

- Министерство труда и социального развития РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo práce a sociálního rozvoje Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

- Министерство юстиции РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo spravedlnosti Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

- Пенсионный фонд РФ - překlad do češtiny: Penzijní fond Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Asociace penzijních fondů České republiky.

- Районное управление социальной защиты населения - překlad do češtiny: Obvodní správa sociální ochrany obyvatel. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Městská správa sociálního zabezpečení.

- Российский союз ректоров - překlad do češtiny: Ruský svaz rektorů. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Česká konference rektorů.

- Управление федеральной государственной службы занятости населения - překlad do češtiny: Správa federální státní služby zaměstnanosti obyvatelstva.

Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Národní úřad pro zaměstnanost a sociální správu.

- Федеральная миграционная служба - překlad do češtiny: Federální migrační úřad. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Migrační úřad.

- Фонд социального страхования РФ - překlad do češtiny: Fond sociálního pojištění Ruské federace. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Státní fond sociálního pojištění.

5. Dalším jevem, se kterým jsem se při překládání názvů institucí setkala, je skutečnost, že v ruských reáliích existuje určitá instituce s určitým názvem a určitou náplní práce, přičemž v českých reáliích rovněž existuje podobná instituce, ale její náplň práce není tak rozsáhlá. Je omezenější. V některých případech existují v České republice 2 různé instituce, které dohromady plní podobné funkce jako daná instituce v Ruské federaci. Samozřejmě to platí i opačně.

Příklady, kdy je náplň práce ruské instituce obsáhlejší, než české instituce:

- Ассоциация работодателей и менеджеров по управлению персоналом - překlad do češtiny: Asociace zaměstnavatelů a manažerů. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Asociace zaměstnavatelů ČR a dále pak Česká manažerská asociace.

- Геронтопсихиатрический центр - překlad do češtiny: Gerontologické a psychiatrické centrum. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Gerontologické centrum.

- Департамент жилищной политики и жилищного фонда – překlad do češtiny: Odbor bytové politiky a bytového fondu. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Odbor bytové politiky a dále pak Bytový fond.

- Министерство здравоохранения и социального развития РФ- překlad do češtiny: Ministerstvo zdravotnictví a sociálního rozvoje Ruské federace. Institute s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo zdravotnictví České republiky.

- Дом ребенка - překlad do češtiny: Kojenecký ústav (- Překlad kojenecký ústav označuje instituce v obou zemích. Je tady ovšem rozdíl ve věku dětí, o které je v

těchto institucích pečováno. Zatímco v Rusku bývají do kojeneckých ústavů přijímány děti ve věku 0-4 roky, tak v české instituci od 0 do 3 let věku).

- Департамент молодежной политики, воспитания и социальной защиты детей - překlad do češtiny: Odbor výchovy a sociální ochrany mládeže a dětí. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže.

- Дом-интернат малой вместимости для пожилых людей и инвалидов - překlad do češtiny: Nízkokapacitní domov internátního typu pro důchodce a invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Denní stacionář pro seniory a invalidy. Rozdíl je však v tom, že v českých reáliích se jedná pouze o denní stacionář.

- Дом-интернат (Пансионат) для престарелых и инвалидов - překlad do češtiny: Domov internátního typu pro důchodce a invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Denní stacionář pro seniory a invalidy. Rozdíl je však v tom, že v českých reáliích se jedná pouze o denní stacionář.

- Приют для несовершеннолетних - překlad do češtiny: Útulek pro neplnoleté. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Kojenecký ústav a dále pak Dětský domov.

- Социально-оздоровительный центр - překlad do češtiny: Sociální a ozdravné středisko. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ozdravné středisko a dále pak Ozdravovna.

- Центр психолого-педагогической помощи семье и детям с телефоном доверия - překlad do češtiny: Středisko psychologické a pedagogické pomoci pro rodinu a děti s linkou důvěry. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Pedagogicko-psychologická poradna.

Příklady, kdy je náplň práce ruské instituce užší, než české instituce:

- Департамент международного сотрудничества- překlad do češtiny: Odbor mezinárodní spolupráce. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Odbor mezinárodní spolupráce a evropské integrace.

- Ассоциация врачей общей практики (семейных врачей) РФ - překlad do češtiny: Asociace praktických lékařů (rodinných lékařů) Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Česká lékařská komora.

- Детская консультация - překlad do češtiny: Poradna pro děti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Poradna pro děti a mládež.

- Детский дом-интернат для детей с отставанием в развитии - překlad do češtiny: Dětský domov internátního typu pro děti opožděné ve vývoji. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež nebo Dětský denní rehabilitační stacionář. Rozdíl je však v tom, že česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.

- Детский дом-интернат для детей с психофизическими особенностями развития - překlad do češtiny: Dětský domov internátního typu pro děti s psychickými a tělesnými odchylkami ve vývoji. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež nebo Dětský denní rehabilitační stacionář. Rozdíl je však v tom, že česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.

- Детский дом-интернат для детей с физическими недостатками - překlad do češtiny: Dětský domov internátního typu pro děti s tělesnými vadami. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež nebo Dětský denní rehabilitační stacionář. Rozdíl je však v tom, že česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.

- Детский дом-интернат для умственно отсталых детей - překlad do češtiny: Dětský domov internátního typu pro rozumově zaostalé děti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež nebo Dětský denní rehabilitační stacionář. Rozdíl je však v tom, že česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.

- Комитет по труду и занятости населения - překlad do češtiny: Výbor pro práci a zaměstnanost obyvatelstva. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Výbor pro zaměstnanost a sociální věci.

- Консультация по вопросам семейной жизни - překlad do češtiny: Rodinná poradna i Poradna pro rodinu. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Rodinná a manželská poradna a dále pak Psychologická a manželská poradna.

- Министерство социальной защиты населения Московской области - překlad do češtiny: Ministerstvo sociální ochrany obyvatel Moskevské oblasti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

- Министерство труда и занятости населения РФ - překlad do češtiny: Ministerstvo práce a zaměstnanosti obyvatelstva Ruské federace. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

- Молодежный центр занятости - překlad do češtiny: Centrum zaměstnanosti mládeže. To spadá do náplně Úřadu práce. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Úřad práce. Rozdíl spočívá v tom, že česká instituce se nezaměřuje pouze na mládež.

- Налоговый департамент - překlad do češtiny: Odbor daní. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Odbor daní, poplatků a cen.

- Отделение временного проживания граждан пожилого возраста и инвалидов - překlad do češtiny: Oddělení dočasného bydlení pro seniory a invalidy. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Domov důchodců. Rozdíl spočívá v tom, že v českém Domově není délka pobytu omezena.

- Реабилитационный центр для инвалидов молодого возраста - překlad do češtiny: Rehabilitační středisko pro invalidy mladšího věku. Věková hranice je 50 let, což jsem zjistila poté, co jsem prostudovala internetové stránky této instituce. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Rehabilitační středisko. Rozdíl spočívá v tom, že česká instituce není věkově omezena.

- Центр социальной реабилитации детей-инвалидов - překlad do češtiny: Středisko sociální rehabilitace pro invalidní děti. Instituce s obdobnou náplní práce v českém prostředí - Středisko sociální rehabilitace. Rozdíl opět spočívá v tom, že česká instituce není věkově omezena.

6. Posledním problémem, se kterým jsem se v porovnávání názvu institucí v ruských a českých reáliích setkala, je, že instituce existující v Ruské federaci s určitým názvem a určitou náplní práce, nemá v České republice svůj ekvivalent. Podobná instituce u nás vůbec neexistuje. Takové instituce jsem přeložila doslova.

Tyto případy jsou doprovázeny komentářem: V českých reáliích podobná instituce neexistuje.

Několik příkladů:

- Государственная служба медико- социальной экспертизы -Státní služba lékařské a sociální expertízy.
- Дом ветеранов войны - Domov pro válečné veterány.
- Институт развития свободы информации - Institut rozvoje svobody informací.
- Независимый институт социальной политики - Nezávislý ústav sociální politiky.
- Отделение торгового обслуживания малообеспеченных граждан - Obchod pro občany žijící ze životního minima.
- Бюро медико-социальной экспертизы – Kancelář lékařské a sociální expertízy
- Врачебно-физкультурный диспансер – Lékařský a sportovní dispenzář
- Государственная служба реабилитации инвалидов – Státní služba pro rehabilitaci invalidů
- Департамент по управлению делами и государственной службе – Odbor řízení věcí a státní služby
- Дом-интернат (Пансионат) для ветеранов войны и труда – Domov internátního typu pro válečné veterány a zasloužilé pracovníky
- Институт социальных инициатив – Institut sociálních iniciativ
- Научно-исследовательский институт социальных систем – Vědecko-výzkumný ústav sociálních systémů
- Служба семьи, материнства и детства – Služba pro rodinu, mateřství a dítě
- Федеральная служба по надзору в сфере образования и науки – Federální dozorní úřad v oblasti vzdělávání a vědy
- Центр профилактики и борьбы со СПИДОМ – Středisko prevence a boje s AIDS
- Центр профилактики и психологической поддержки безработных граждан и незанятого населения – Středisko prevence a psychologické podpory nezaměstnaných
- Центр "Социальное партнерство" – Středisko “Sociální partnerství”
- Центр социальной политики и гендерных исследований – Středisko sociální politiky a genderových výzkumů

- Школа-интернат для сирот – Internátní škola pro sirotky

Závěr:

V této kapitole jsem se pokusila nastínit problémy a situace, se kterými jsem se při překládání názvů institucí setkala. Překlad reálií není jednoduchý úkol. Nejjednodušší pro překladatele je situace, kdy v obou zemích existuje stejná instituce, která se neliší ani názvem, ani náplní práce. Toto je ideální případ. Názvy takových institucí jsou plně ekvivalentní. Mnohem častěji si však názvy a náplně práce institucí plně neodpovídají- jsou částečně ekvivalentní. Ve svém slovníku názvů institucí v sociální sféře v těchto případech uvádím překlad dvojí. Nejprve doslovný překlad, jehož úlohou je snaha co nejpřesněji vyjádřit smysl dané instituce a zachovat ruskou reálii. Dále v komentáři nabízím překlad, který odpovídá českému prostředí, českým reáliím. V převážné většině případů je při převodu názvů institucí primární obsahová – sdělná stránka. Obsahová přesnost musí být hlavním principem, který musí mít překladatel stále na zřeteli. Podle mého názoru je zásadní věcí vědět, komu překlad bude sloužit, to jest pro koho je určen a za jakým účelem byl vytvořen. Na tomto základě by bylo snazší se rozhodnout, zda názvy institucí raději převádět do českých reálií, nebo se spíše snažit o co největší zachování ruské reálie. Nakonec jsem se setkala i s množstvím ruských institucí, které v naší republice vůbec nemáme. Odborně se takové reálie označují pojmem bezekvivalentní lexikum – to jsou případy pro překladatele nejobtížnější. Nejčastějším řešením je doslovný překlad a případné připojení objasňujícího komentáře.

5. ZKRATKY

Během překladu názvů institucí jsem se setkala se spoustou zkratk, které jsou v ruském jazyce velice oblíbené. Používají se v mnohem větší míře než v češtině. Rozšifrování jejich významů zpravidla nebývá příliš obtížné. V ruštině jsou oblíbené takzvané morfologické zkratky typu Детдом, což je zkratkové slovo složené ze dvou komponentů – детский + дом.

5. 1. ZPŮSOBY PŘEKLADU ZKRATEK

Florin a Vlachov se touto problematikou zabývají v 9. kapitole své publikace „Непереводимое в переводе“.

Podle jejich názoru jednou z možností je zkratku přeložit jejím ekvivalentem v cílovém jazyce. Pokud ekvivalent v cílovém jazyce neexistuje, dá se zkratka přeložit ekvivalentem s blízkým významem.

Jako příklad může posloužit ruský ЗАГС (Отдел записи актов гражданского состояния). Jeho český ekvivalent je Matriční úřad, anglický ekvivalent je Registry Office.

V některých případech, zejména pokud je zkratka v cílovém jazyce hluboce zakořeněná, může být přeložena pomocí zkratky cílového jazyka.

Například ruská zkratka СССР (Союз Советских Социалистических Республик) má v českém jazyce zkratkový ekvivalent SSSR, v anglickém USSR.

Jestliže v cílovém jazyce neexistuje zkratkový ekvivalent, je nutné zkratku přeložit rozvinutou formou. Jedná se o překlad výchozí lexikální jednotky, který by měl být co nejpřesnější.

Podle tohoto postupu překlad ruské zkratky ВУЗ (Высшее учебное заведение) do češtiny má tuto formu: Vysoká škola.

V mnoha případech se zkratka do cílového jazyka překládá na základě její fonetické nebo grafické podoby tak, aby se co možná nejvíce podobala originální formě. V prvním případě se jedná o transkripci a v druhém případě o transliteraci.

Dobrým příkladem je instituce UNESCO, která se do ruštiny překládá jako ЮНЕСКО.

Závěrem bych chtěla dodat, že významy většiny zkratek se dají v případě potřeby nalézt ve slovnících, často bývají uváděny na konci v příloze. Existují i speciální slovníky zkratek, které se podrobněji a odborněji věnují této problematice. Zkratky nových institucí však ve slovnících nenajdeme. Sama doporučuji i internetový slovník na ruských stránkách gramota.ru, který se zkratkami rovněž zabývá.

6. ZÁVĚR

V této kapitole bych chtěla shrnout nejdůležitější poznatky, ke kterým jsem došla během zpracovávání tohoto tématu. Ty se týkají především konkrétních způsobů překladu institucí.

Poté, co jsem vyhledala ruské instituce v sociální sféře, hledala jsem jejich české ekvivalenty. Na základě překladových postupů jsem instituce roztřídila do 6 skupin.

První skupinu tvoří instituce, které v českých reáliích mají svůj plný ekvivalent a shodují se jak po formální stránce, tak i po stránce obsahové. Jejich název bylo možné přeložit do češtiny doslovně.

Do druhé skupiny jsem zařadila instituce, pro které má Česká republika rovněž plný ekvivalent. Od první skupiny se liší tím, že nemohly být přeloženy doslovně, což je způsobeno zejména rozdílnými gramatickými pravidly obou jazyků.

Třetí skupina obsahuje takové instituce, které v českých reáliích mají svůj analogický protějšek, liší se názvy a částečně i náplní práce. Ta však v podstatě zůstává podobná. Instituce jsem přeložila nejprve pomocí ruského ekvivalentu a v komentáři slovníku jsem uvedla jejich analogický protějšek existující v České republice.

Čtvrtá skupina je velmi podobná té předchozí. Já jsem se však rozhodla ji vyčlenit zvlášť, neboť obsahuje rozdíly mezi reáliemi obou zemí, které se odvíjejí nejčastěji od rozdílnosti geografického členění a ve skutečnosti, že srovnávám dvě různé země s rozdíly v politickém zřízení.

Pátá skupina je věnována institucím, které se liší šířkou své působnosti a náplně práce. Setkala jsem se s případy, kdy ruské instituce měly širší náplň práce než české instituce, ale rovněž jsem objevila množství případů, kdy tomu bylo naopak.

Konečně do šesté skupiny jsem zařadila instituce, které v českých reáliích svůj ekvivalent vůbec nemají a jedná se tedy o bezekvivalentní lexikum.

Cílem této práce bylo vytvoření vlastního slovníku institucí. Cíl byl naplněn, podařilo se mi sestavit slovník, jaký dosud nebyl publikován.

7. RUSKÉ RESUMÉ

В моей бакалаврской работе я занималась сравнением наименований учреждений в социальной сфере в Российской Федерации и в Чешской Республике. Задачей указанной работы явилось создание русско-чешского словаря названий учреждений в социальной сфере с комментариями, обнаружение их эквивалентов, а также причисление к ним выражений одинакового значения в чешском языке.

Первый том указанной работы посвящен общей теме, а именно лексикографии. Здесь объяснена задача словарей, выделена их практическая классификация, а также классификация словаря, являющегося предметом указанной работы.

Во втором томе я занимаюсь определением выражения "реалия". При определении выражения "реалия" я базируюсь на публикации "Непереводимое в переводе" (Флорин + Влахов, Москва 1980). Они выражение "реалия" определяют таким образом: "Реалии обозначают слова, называющих элементы быта и культуры, исторической эпохи и социального строя, государственного устройства и фольклора, т. е. специфических особенностей данного народа, страны, чуждых другим народам и странам."

Затем я занимаюсь отдельными способами передачи реалий, которые в большинстве случаев являются для переводчика камнем преткновения. У некоторых лексикальных единиц отсутствуют в языке перевода их постоянные эквиваленты, а такие выражения относятся к так наз. безэквивалентной лексике. Но, с другой стороны, некоторые выражения имеют свой постоянный эквивалент в языке перевода. В таких случаях говорим о лексике с полной эквивалентностью. Литература, занимающаяся передачей реалий, как правило, рекомендует воспользоваться при переводе некоторым из следующих переводческих приемов:

- транскрипцией и транслитерацией,
- калькированием,
- описательным и разъяснительным переводом,

- приблизительным переводом, или
- образованием неологизма.

В лингвистической литературе в общем называются два основных переводческих приема реалий: транскрипция/транслитерация, а также перевод. В данном томе указано большое количество практических примеров.

Третий том посвящен теории семантических соответствий русского лингвиста Л. С. Бархударова. По его мнению, семантические соответствия лексических единиц можно разделить на случаи полного соответствия, частичного соответствия, а отсутствия соответствия (безэквивалентной лексики).

Четвертый том настоящей работы - это практическая часть. Она опирается на теорию Бархударова. Здесь приведены конкретные примеры, расширенные моими новыми сведениями, которые я обнаружила после изучения материалов, а которые не являются содержанием теории Бархударова.

После отыскания русских учреждений в социальной сфере, я искала их чешские эквиваленты. На основании переводческих приемов я выделила 6 групп:

- В первую группу входят учреждения, у которых есть в чешских реалиях свой полный эквивалент и которые полностью совпадают как с точки зрения формальной, так и с точки зрения содержания. Их название можно было перевести на чешский язык буквально.
- Вторая группа объединяет те учреждения, для которых также существует в чешских реалиях полный эквивалент. Но они отличаются тем, что из-за различных грамматических правил обоих языков, они не могут быть переведены буквально.
- В третью группу входят те учреждения, которые имеют в чешских реалиях свои аналогические учреждения, но они расходятся по названию, а также немного по содержанию. Но, в общем, нет великих расхождений в предмете их деятельности. Такие учреждения я сначала перевела путем

русского эквивалента, а затем я в комментарию словаря назвала их аналогическое учреждение, работающее в Чешской Республике.

- Четвертая группа в многом похожа на предыдущую. Но, все-таки, я решила выделить их в самостоятельную группу, так как здесь наблюдаются расхождения между реалиями обеих стран, разница которых заключается в географическом делении, а также в том, что мы сравниваем две разные страны разного политического строя.
- Пятая группа посвящена учреждениям, которые отличаются друг от друга по ширине сферы деятельности. Я встретила случаи, когда сфера деятельности русского учреждения была шире чешского, но также я столкнулась с целым рядом противных случаев.
- Наконец-то в шестую группу я решила внести те учреждения, для которых нет в чешских реалиях эквивалента. Речь идет о безэквивалентной лексике.

Пятый том настоящей бакалаврской работы занимается сокращениями и возможными путями их перевода.

Создание словаря - это цель указанной бакалаврской работы. Цель была выполнена, мне удалось создать словарь, в котором содержатся до сих пор нигде неопубликованные слова и словосочетания.

Учитывая объем словаря, мы решили переместить его в приложение, которое является частью данной работы.

Словарь имеет три столбика, в первом из них приведен русский термин, во втором его переводческий эквивалент. В последнем столбике приведено аналогическое чешское учреждение или примечание. Для русского термина, у которого или есть в чешских реалиях его полный эквивалент, или полностью эквивалент отсутствует, в последнем столбике нет ни примечания, ни аналогического чешского учреждения. Выражения в словаре расположены по русскому алфавиту.

8. BIBLIOGRAFIE

1. Arnoldová, A.: Slovník sociálního zabezpečení. Galen, Praha 2002.
2. Бархударов, Л. С.: Язык и перевод. Москва 1975, s. 74-96.
3. Филин, Ф. П.: Русский язык – Энциклопедия. Советская энциклопедия, Москва 1979, s. 124-126.
4. Флорин, С., Влахов С.: Непереводимое в переводе, Международные отношения, Москва 1980.
5. Gazda, J.: Орфографические проблемы передачи иноязычных названий в русском деловом тексте. In: Dynamika a internacionalizace slovní zásoby současné ruštiny. Brno, 2002.
6. Karlík, P.: Encyklopedický slovník češtiny. Nakladatelství Lidové noviny, Brno 2002, s. 423-424.
7. Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Portál, Praha 2003.
8. Шилихина, К. М.: Теоретическая и практическая лексикография. Воронеж 2006
9. Vysloužilová, E., Flídrová, H., Machalová, M., Vychodilová, Z.: Cvičebnice překladu pro rusisty I – Politika, Ekonomika. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2002.
10. Vysloužilová, E., Machalová, M., Vychodilová, Z.: Cvičebnice překladu pro rusisty III – Sociální politika. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2006.
11. oficiální internetové stránky jednotlivých ruských i českých institucí, nalezených pomocí vyhledávače google.com.

9. SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
m	mužský rod
pomn.	pomnožné
RF	Ruská federace
s	střední rod
ž	ženský rod
БМСЭ	Бюро медико-социальной экспертизы
ВУЗ	Высшее учебное заведение
ГУОП	Главное управление по борьбе с организованной преступностью
ГОСКОМСТАТ	Государственный комитет по статистике
Детдом	Детский дом
МИНТРУД	Министерство труда и занятости населения
МЭРТ	Министерство экономического развития и торговли
ОУСЗН	Окружное управление социальной защиты населения
ЗАГС	Орган записи актов гражданского состояния
профсоюз	Профессиональный союз
РУСЗН	Районное управление социальной защиты населения
РОСПАТЕНТ	Федеральная служба по интеллектуальной собственности, патентам и товарным знакам
РОСОБРНАДЗОР	Федеральная служба по надзору в сфере образования и науки
РОСНАУКА	Федеральное агентство по науке и инновациям
РОСОБРАЗОВАНИЕ	Федеральное агентство по образованию
РФ	Российская Федерация
ФОМС	Федеральный фонд обязательного медицинского страхования
СПИД	Синдром приобретенного иммунодефицита
ЦСПГИ	Центр социальной политики и гендерных исследований
ЮНИСЕФ	Чрезвычайный фонд помощи детям при ООН

10. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1- Komentovaný rusko-český slovník institucí v sociální sféře.

**ПРИЛОЖЕНИЕ Ч. 1 – KOMENTOVANÝ RUSKO-ČESKÝ SLOVNÍK INSTITUCÍ
V SOCIÁLNÍ SFÉŘE**

RUSKÝ TERMÍN	PŘÍMÝ PŘEKLADOVÝ EKVIVALENT	ANALOGICKÁ INSTITUCE, POZNÁMKA	ČESKÁ POPŘ.
А			
Ассоциация врачей общей практики (семейных врачей) РФ ž	Asociace praktických lékařů (rodinných lékařů) Ruské federace	Česká lékařská komora Česká instituce má širší působnost.	
Ассоциация работодателей и менеджеров по управлению персоналом ž	Asociace zaměstnavatelů a manažerů	V českých reáliích neexistuje organizace, která by sdružovala jak zaměstnavatele, tak i manažery. V ČR existují 2 různé asociace- Asociace zaměstnavatelů ČR a dále pak Česká manažerská asociace.	
Б			
Биржа труда ž	Úřad práce	Биржа труда je hovorový výraz. Oficiální název je Бюро по трудоустройству.	
Благотворительная организация ž	Dobročinná organizace		
Благотворительный комитет m	Dobročinný výbor	Dobročinný spolek i Výbor dobré vůle	
Больница ž	Nemocnice		
Больничное учреждение s	Nemocniční zařízení		
Бюро медико-социальной экспертизы (БМСЭ) s	Kancelář lékařské a sociální expertízy		
Бюро по трудоустройству s	Úřad práce		
В			
Военное училище s	Vojenská škola	Zatímco v ruské instituci se jedná o střední školu, v českých reáliích to může být střední škola i vysoká škola.	
Всемирная организация здравоохранения ž	Světová zdravotnická organizace		
Врачебно - физкультурный диспансер m	Lékařský a sportovní dispenzář		
Всероссийская государственная налоговая академия ž	Všeruská státní daňová akademie	Česká daňová správa	
ВУЗ (Высшее учебное заведение) s	Vysoká škola		

Высшее техническое училище s	Vysoká škola technická	
Г		
Гепатологический центр m	Hepatologické centrum	Infekční oddělení nemocnice nebo polikliniky
Гериатрический дом-интернат m	Domov důchodců internátního typu	Domov důchodců
Геронтологический центр m	Gerontologické centrum	
Геронтопсихиатрический центр m	Gerontologické a psychiatrické centrum	V českých reáliích existuje pouze Gerontologické centrum.
Гимназия ž	Gymnázium	
Главное управление по борьбе с организованной преступностью (ГУОП)	Hlavní správa boje s organizovaným zločinem	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
Городской правовой центр "Защита" m	Městské právní centrum "Obrana"	Odbor obrany a ochrany magistrátu města
Городской центр труда и занятости молодежи "Перспектива" m	Městské centrum práce a zaměstnanosti mládeže "Perspektiva"	Informační centrum pro mládež
Городской центр условий и охраны труда m	Městské centrum podmínek a ochrany práce	Komora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany ČR Česká instituce má širší působnost.
ГОСКОМСТАТ РФ (Государственный комитет по статистике РФ) m	Státní statistický výbor Ruské federace	Český statistický úřad
Государственная служба медико-социальной экспертизы ž	Státní služba lékařské a sociální expertízy	
Государственная служба реабилитации инвалидов ž	Státní služba pro rehabilitaci invalidů	
Государственный фонд занятости населения m	Státní fond zaměstnanosti obyvatelstva	Správa služeb zaměstnanosti
Группа продленного дня ž	Školní družina	
Д		
Департамент государственной политики и нормативно-правового регулирования в сфере образования m	Odbor státní politiky a normativního právního řízení v oblasti vzdělávání	Odbor školství, mládeže a tělovýchovy
Департамент жилищной политики и жилищного фонда m	Odbor bytové politiky a bytového fondu	V českých reáliích existují dvě samostatné instituce- Odbor bytové politiky a dále pak Bytový fond.
Департамент	Odbor mezinárodní	Odbor mezinárodní spolupráce

международного сотрудничества m	spolupráce	a evropské integrace
Департамент молодежной политики, воспитания и социальной защиты детей m	Odbor výchovy a sociální ochrany mládeže a dětí	Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže
Департамент налогов и сборов m	Oddělení daní a poplatků	
Департамент научно-технической инновационной политики m	Odbor vědecko-technické a inovační politiky	Rada pro výzkum a vývoj Činnost Rady zabezpečuje Odbor výzkumu, vývoje a inovací Úřadu vlády České republiky.
Департамент по управлению делами государственной службы m	Odbor řízení věcí a státní služby	
Департамент прогнозирования организации бюджетного процесса m	Odbor přípravy a organizace státního rozpočtu	odbor Státní rozpočet
Департамент службы занятости m	Odbor služeb zaměstnanosti	Správa služeb zaměstnanosti
Детдом m, Детский дом m	Dětský domov	
Детская консультация ž	Poradna pro děti	Poradna pro děti a mládež
Детская деревня SOS ž	Dětská vesnička SOS	
Детский дом-интернат m	Dětský domov internátního typu	
Детский дом-интернат для детей-инвалидов m	Dětský domov internátního typu pro invalidní děti	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež i Dětský denní rehabilitační stacionář Česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.
Детский дом-интернат для детей с отставанием в развитии m	Dětský domov internátního typu pro děti opožděné ve vývoji	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež i Dětský denní rehabilitační stacionář Česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.
Детский дом-интернат для детей с психофизическими особенностями развития m	Dětský domov internátního typu pro děti s psychickými a tělesnými odchylkami ve vývoji	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež i Dětský denní rehabilitační stacionář Česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.
Детский дом-интернат для детей с физическими недостатками m	Dětský domov internátního typu pro děti s tělesnými vadami	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež i Dětský denní rehabilitační stacionář Česká centra fungují pouze

		jako denní stacionáře.
Детский дом-интернат для умственно отсталых детей m	Dětský domov internátního typu pro rozumově zaostalé děti	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež i Dětský denní rehabilitační stacionář Česká centra fungují pouze jako denní stacionáře.
Детский дом семейного типа m	Dětský domov rodinného typu	
Детский сад m	Mateřská škola	
Детский центр досуга m	Dětské centrum volného času	
Диспансер m	Dispenzář	
Дневной стационар m	Denní stacionář	
Дом ветеранов (войны) m	Domov pro válečné veterány	
Дом-вполдороги m	Dům na půl cesty	
Дом-интернат малой вместимости для пожилых людей и инвалидов m	Nízkokapacitní domov internátního typu pro důchodce a invalidy	Denní stacionář pro seniory a invalidy V českých reáliích se jedná pouze o denní stacionář.
Дом-интернат милосердия для престарелых и инвалидов m	Domov milosrdenství internátního typu pro důchodce a invalidy	Domov důchodců Zřizovatelem jsou Milosrdné sestry.
Дом-интернат (Пансионат) для ветеранов войны и труда m	Domov internátního typu pro válečné veterány a zasloužilé pracovníky	
Дом-интернат (Пансионат) для престарелых и инвалидов m	Domov internátního typu pro důchodce a invalidy	Denní stacionář pro seniory a invalidy V českých reáliích se jedná pouze o denní stacionář.
Дом ночного пребывания m	Noclehárna	
Дом пансионат для престарелых m	Penzion pro důchodce	
Дом пенсионеров m	Domov důchodců	
Дом престарелых m	Domov důchodců	
Дом ребенка m	Kojenecký ústav	Rozdíl spočívá ve věku přijímaných dětí. V ruské instituci se jedná o děti do 4 let věku, zatímco v české instituci jsou přijímány děti pouze do 3 let.
Дом социального обслуживания m	Dům sociální péče	Dům sociální péče i Dům s pečovatelskou službou.
Дом-убежище m	Azylový dům	
Дроп-ин центр m	Drop In-centrum i K centrum	
Е		
Европейская хартия образования ž	Evropská charta pro vzdělání	

Ж		
Жилищное товарищество s	Bytové družstvo	
Жилищное учреждение s	Ubytovací zařízení	
Жилищный кооператив m	Bytové družstvo	
Жилищный отдел m	Bytový úřad	
Жилой фонд m	Bytový fond	
З		
Защищенная мастерская ž	Chráněná dílna	
И		
Институт гигиены труда m	Ústav hygieny práce	
Институт прав человека m	Institut pro lidská práva	
Институт приемной семьи m	Institut náhradní rodičovské péče	
Институт развития свободы информации m	Institut rozvoje svobody informací	
Институт социального обеспечения m	Ústav sociální péče	
Институт социальной работы m	Institut sociální práce	Úřad sociální práce
Институт социальных инициатив m	Institut sociálních iniciativ	
Исправительно-трудовая колония ž	Nápravně pracovní tábor	
Исправительно-трудовая колония для несовершеннолетних ž	Nápravně pracovní ústav pro nezletilé	Nápravné zařízení pro mládež, " pasták ". V ČR - jiný výchovný režim.
К		
Каритас m	Charita	Myšleno jako instituce.
Кожно-венерологический диспансер m	Dispenzár pro pacienty s kožními a venerologickými onemocněními	Dermato-venerologické oddělení nemocnice <i>nebo</i> polikliniky
Колледж m	College	Převzato z angličtiny.
Комитет общественного самоуправления m	Výbor pro veřejnou správu	
Комитет по образованию m	Výbor pro vzdělávání	
Комитет по труду и занятости населения m	Výbor pro práci a zaměstnanost obyvatelstva	Výbor pro zaměstnanost a sociální věci
Комитет по труду и социальной защите населения m	Výbor pro práci a sociální ochranu obyvatelstva	Výbor pro zaměstnanost a sociální věci
Коммерческое училище s	Obchodní škola	Obchodní akademie V českých reáliích se jedná o střední školu. V ruských reáliích se jedná také o střední

		školu, ale nyní už neexistuje- Коммерческие училища byly zrušeny sovětskými úřady v r. 1918.
Комплексный центр по оказанию помощи лицам без определенного места жительства m	Komplexní centrum pomoci lidem bez domova	Centrum lidí bez domova i Informační centrum sociální pomoci
Комплексный центр социального обслуживания населения m	Komplexní centrum sociální péče obyvatelstva	Centrum sociální péče
Консультативное отделение s	Konzultační oddělení	
Консультативный центр m	Konzultační centrum	
Консультационный пункт m	Konzultační středisko	
Консультация ž	Poradna	
Консультация по вопросам семейной жизни ž	Rodinná poradna i Poradna pro rodinu	Rodinná a manželská poradna i Psychologická a manželská poradna.
Кризисный центр m	Krizové centrum	Krizové centrum i Krizové středisko
Курорт	Lázně	
Л		
Лечебница ž	Léčebna	
Лечебное заведение s	Léčebný ústav i Léčebné zařízení	
Лечебно-производственная трудовая мастерская ž	Léčebná a výrobní chráněná dílna	Chráněná dílna Označuje se také jako Защищенная мастерская.
Лечебно- реабилитационный центр m	Léčebné a rehabilitační centrum	Léčebné a rehabilitační centrum i Léčebné a rehabilitační středisko i Centrum léčebné rehabilitace
Лицей m	Lyceum	
М		
Медицинская страховая организация ž	Zdravotní pojišťovací organizace	Zdravotní pojišťovna
Медицинское учреждение s	Zdravotnické zařízení	
Международный Красный Крест m	Mezinárodní červený kříž	
Механический техникум m	Strojní průmyslovka	
Министерство внутренних дел РФ s	Ministerstvo vnitra Ruské federace	Ministerstvo vnitra České republiky
Министерство здравоохранения и социального развития РФ s	Ministerstvo zdravotnictví a sociálního rozvoje Ruské federace	Ministerstvo zdravotnictví České republiky Česká instituce má užší náplň

		práce.
Министерство обороны РФ s	Ministerstvo obrany Ruské federace	Ministerstvo obrany České republiky
Министерство образования и науки РФ s	Ministerstvo vzdělání a vědy Ruské federace	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
Министерство социальной защиты населения Московской области s	Ministerstvo sociální ochrany obyvatel Moskevské oblasti	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky Česká instituce má širší působnost.
Министерство труда и занятости населения (МИНТРУД) РФ s	Ministerstvo práce a zaměstnanosti obyvatelstva Ruské federace	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky Česká instituce má širší náplň práce.
Министерство труда и социального развития РФ s	Ministerstvo práce a sociálního rozvoje Ruské federace	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
Министерство экономического развития и торговли (МЭРТ) РФ s	Ministerstvo pro hospodářský rozvoj a obchod Ruské federace	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
Министерство юстиции РФ s	Ministerstvo spravedlnosti Ruské federace	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
Молодежный центр занятости m	Centrum zaměstnanosti mládeže	Úřad práce Česká instituce se nezaměřuje pouze na mládež. Молодежный центр занятости spadá do náplně Úřadu práce.
Московский Дом ветеранов войн и Вооруженных Сил m	Domov pro válečné veterány a veterány Ozbrojených sil v Moskvě	
Московский Дом общественных организаций m	Středisko společenských organizací v Moskvě	
Московский студенческий центр m	Moskevské studentské centrum i Studentské centrum v Moskvě	
Московский социально-профессиональной адаптации и переподготовки граждан m	Centrum sociální a profesní adaptace a rekvalifikace občanů v Moskvě	Úřad práce Московский социально-профессиональной адаптации и переподготовки граждан spadá do náplně Úřadu práce.
Муниципалитет m	Obecní úřad	
Н		
Налоговый департамент m	Odbor daní	Odbor daní, poplatků a cen Česká instituce má širší náplň práce.
Наркологический	Dispenzář pro narkomany	Centrum pro narkomany

диспансер m		
Научно-исследовательский институт социальных систем m	Vědecko-výzkumný ústav sociálních systémů	
Начальная школа ž	Základní škola	V českých reáliích žáci mohou navštěvovat základní školu od 1. do 5. třídy a pak pokračovat na víceletém gymnáziu, nebo navštěvují 1. až 9. třídu. V Rusku žáci mohou navštěvovat 1. až 4. třídu a pak pokračují v učilištích, nebo navštěvují 1. až 11. třídu.
Независимый институт социальной политики m	Nezávislý ústav sociální politiky	
Ночлежка ž	Noclehárna	Ночлежка je hovorový výraz. Oficiální název je Ночлежный дом.
Ночлежный дом m	Noclehárna	
О		
Общежитие s	Ubytovna i Kolej	
Общественный совет при Министерстве образования и науки РФ m	Společenská rada Ministerstva vzdělání a vědy Ruské federace	
Оздоровительный центр m	Ozdravné středisko	Ozdravné středisko i Ozdravovna
Окружное управление социальной защиты населения (ОУСЗН) s	Územní správa sociální ochrany obyvatelstva	Okresní správa sociálního zabezpečení
Онкологический диспансер m	Dispenzář pro onkologické pacienty	Onkologické centrum
Орган записи актов гражданского состояния (ЗАГС) m	Matriční úřad	
Отдел виз и регистраций s	Vízové a registrační oddělení	Cizinecké oddělení
Отделение временного проживания граждан пожилого возраста и инвалидов s	Oddělení dočasného bydlení pro seniory a invalidy	Domov důchodců V českém Domově není délka pobytu omezena.
Отделение срочного социального обслуживания s	Oddělení neodkladné pečovatelské služby	Středisko pečovatelské služby
Отделение торгового обслуживания малообеспеченных граждан s	Obchod pro občany žijící ze životního minima	
Отделение социальной помощи на дому s	Oddělení terénní pečovatelské služby	Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba.
Отдел социального	Odbor sociálního	

обеспечения m	zabezpečení	
Отделение социально- трудовой реабилитации s	Oddělení sociální a pracovní rehabilitace	
П		
Пансион m	Penzion	Vedle Пансион se užívá i Пансионат, jsou to synonymické výrazy.
Пансион для сениоров m	Penzion pro seniory	
Пансионат m	Penzion	Vedle Пансионат se užívá i Пансион, jsou to synonymické výrazy.
Пансионат для ветеранов войны и труда m	Penzion pro válečné veterány a zasloužilé pracovníky	
Пансионат для ветеранов труда m	Penzion pro zasloužilé pracovníky	Penzion pro důchodce
Педагогическое училище s	Pedagogická škola	Střední pedagogická škola V obou zemích se jedná o střední školu.
Пенсионный фонд РФ m	Penzijní fond Ruské federace	Asociace penzijních fondů České republiky
Поликлиника ž	Poliklinika	
Политическое убежище s	Politické útočiště	
Приют m	Azyl i Přístřeší i Útulek	
Приют для бездомных m	Пřístřeší pro bezdomovce	Пřístřeší pro bezdomovce i Útulek pro bezdomovce
Приют для беспризорников m	Útulek pro bezprizorné	Jedná se o instituci pro děti a mládež. V českých reáliích se instituce s podobnou náplní práce dříve označovala pojmem Sirotčinec. Dnes českým reáliím odpovídá označení Kojenecký ústav <i>nebo</i> Dětský domov.
Приют для детей с отклонениями в поведении m	Útulek pro děti s odchylkami v chování	Вýchovný ústav pro děti a mládež
Приют для несовершеннолетних m	Útulek pro neproleté	Kojenecký ústav i Dětský domov
Приют для престарелых m	Útulek pro seniory	V českých reáliích se instituce s podobnou náplní práce dříve označovala pojmem Starobinec. Dnes českým reáliím odpovídá označení Domov důchodců i Penzion pro seniory.
Приют семейного типа m	Útulek rodinného typu	
Противотуберкулезный диспансер m	Dispenzář pro nemocné tuberkulózou	Oddělení tuberkulózy a respiračních onemocnění nemocnice <i>nebo</i> polikliniky

Профессиональный союз (профсоюз) m	Odborový svaz (odbory)	V ruských reáliích se také užívá plurál - профсоюзы.
Психологическая консультация ž	Psychologická poradna	
Психоневрологический диспансер m	Neurologický dispenzář	Oddělení neurologie i Neurologické oddělení nemocnice <i>nebo</i> polikliniky
Психоневрологический дом-интернат для престарелых и инвалидов m	Neurologický domov internátního typu pro seniory invalidy	
Р		
Районное управление социальной защиты населения (РУСЗН) s	Obvodní správa sociální ochrany obyvatel	Městská správa sociálního zabezpečení
Реабилитационное отделение для инвалидов молодого возраста s	Rehabilitační oddělení pro invalidy mladšího věku	Věkové omezení je 50 let, což jsem zjistila na základě prostudování internetových stránek této instituce. V českých reáliích - Rehabilitační oddělení. Rozdíl spočívá v tom, že české oddělení není věkově omezeno.
Реабилитационный центр m	Rehabilitační středisko	
Реабилитационный центр для инвалидов молодого возраста m	Rehabilitační středisko pro invalidy mladšího věku	Věkové omezení je 50 let, což jsem zjistila na základě prostudování internetových stránek této instituce. V českých reáliích - Rehabilitační středisko. Rozdíl spočívá v tom, že české středisko není věkově omezeno.
Ремесленное училище s	Střední odborná škola	
Родильный дом m	Porodnice	
Российская ассоциация негосударственных образовательных учреждений ž	Ruská asociace nestátních vzdělávacích institucí	
Российская фармацевтическая ассоциация ž	Ruská farmaceutická asociace	Asociace farmaceutické medicíny
Российский союз ректоров m	Ruský svaz rektorů	Česká konference rektorů
Российский центр лечения хронических болевых синдромов онкологических больных m	Ruské středisko léčby chronických bolestivých syndromů onkologických pacientů	

C		
Санаторий m	Sanatorium	
Сельскохозяйственный техникум m	Střední zemědělská škola	
Семейный детский дом m	Dětský domov rodinného typu	
Служба семьи, материнства и детства ž	Služba pro rodinu, mateřství a dítě	
Социальная гостиница ž	Sociální hotel	Sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti
Социальная квартира для одиноких престарелых ž	Sociální byt pro osamělé seniory	Dům s pečovatelskou službou
Социальная столовая ž	Sociální jídelna	
Социально-лечебный реабилитационный центр инвалидов m	Sociální a léčebné rehabilitační středisko pro invalidy	Sociálně rehabilitační středisko
Социально-оздоровительный центр m	Sociální a ozdravné středisko	Ozdravné středisko i Ozdravovna.
Социально-реабилитационное отделение для граждан пожилого возраста и инвалидов s	Sociální a rehabilitační oddělení pro starší občany a invalidy	Rehabilitační oddělení Česká instituce není věkově omezena.
Социально-реабилитационный центр для несовершеннолетних m	Sociální a rehabilitační středisko pro neplnoleté	Rehabilitační oddělení Česká intituce není věkově omezena.
Социальные услуги на дому mn. č.	Terénní pečovatelská služba i Mobiní pečovatelská služba	
Социальный дом m	Pečovatelský dům	Pečovatelský dům i Dům s pečovatelskou službou
Социальный приют для детей и подростков m	Sociální útulek pro děti a mládež	Dětský domov
Специализированное отделение социально-медицинского обслуживания на дому граждан пожилого возраста и инвалидов s	Specializované terénní oddělení sociálních a lékařských služeb pro seniory a invalidy	Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba
Специализированный центр социально-медицинского обслуживания на дому граждан пожилого возраста и инвалидов m	Specializované terénní středisko sociálních a lékařských služeb pro seniory a invalidy	Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba
Специальный дом для одиноких престарелых m	Speciální domov pro osamělé staré lidi	Dům s pečovatelskou službou
Специальный дом-интернат для престарелых и инвалидов m	Speciální domov internátního typu pro seniory a invalidy	Dům s pečovatelskou službou

Средняя школа ž	Střední škola	
Стационар m	Stacionář	
Страховая компания ž	Pojišťovací společnost	Pojišťovna
Страховое учреждение s	Pojišťovna	
Строительный техникум m	Stavební průmyslovka	
Т		
Территориальный центр социального обслуживания семьи и детей m	Územní středisko pečovatelských služeb pro rodiny a děti	Pečovatelská služba pro děti
Техникум m	Střední odborná škola technického typu i Průmyslovka	
Товарищество собственников жилья s	Sdružení vlastníků bytů	
У		
Университет m	Univerzita	
Управление социального обеспечения s	Správa sociálního zabezpečení	
Управление социальной защиты населения s	Správa sociální ochrany obyvatelstva	Správa sociálního zabezpečení
Управление федеральной государственной службы занятости населения s	Správa federální státní služby zaměstnanosti obyvatelstva	Národní úřad pro zaměstnanost a sociální správu
Услуга на местности ž	Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba	
Учебно-воспитательное учреждение s	Vzdělávací a výchovná instituce	Výchovně-vzdělávací instituce
Учреждение для инвалидов s	Zařízení pro invalidy	Zařízení pro postižené
Учреждение социального обслуживания граждан пожилого возраста и инвалидов s	Zařízení sociální péče pro seniory a invalidy	Dům s pečovatelskou službou
Учреждение социальной защиты населения s	Úřad sociální ochrany obyvatelstva	Správa sociálního zabezpečení
Учреждение социальной опеки s	Úřad sociální péče	
Ф		
Факультетская больница ž	Fakultní nemocnice	
Федеральная миграционная служба ž	Federální migrační úřad	Migrační úřad
Федеральная служба по интеллектуальной собственности, патентам и товарным знакам (РОСПАТЕНТ) ž	Federální úřad intelektuálního vlastnictví, patentů a výrobních značek	Úřad průmyslového vlastnictví
Федеральная служба по	Federální dozorcí úřad v	

надзору в сфере образования и науки (РОСОБРНАДЗОР) ž	oblasti vzdělávání a vědy	
Федеральное агентство по науке и инновациям (РОСНАУКА) s	Federální kancelář vědy a inovací	Kancelář akademie věd ČR
Федеральное агентство по образованию (РОСОБРАЗОВАНИЕ) s	Federální kancelář vzdělávání	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
Федеральный институт развития образования m	Federální institut rozvoje vzdělávání	Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání
Федеральный фонд обязательного медицинского страхования (ФОМС) m	Federální fond povinného zdravotního pojištění	Všeobecná zdravotní pojišťovna
Финансовое учреждение s	Finanční úřad	
Фонд обязательного медицинского страхования m	Fond povinného zdravotního pojištění	Všeobecná zdravotní pojišťovna
Фонд социального страхования РФ m	Fond sociálního pojištění Ruské federace	Státní fond sociálního pojištění
Фонд социальной помощи m	Fond sociální pomoci	
Х		
Хоспис m	Hospic	
Ц		
Центр воспитательной работы m	Středisko výchovné péče	
Центр восстановления кондиции m	Rekondiční středisko	
Центр временного проживания граждан пожилого возраста и инвалидов m	Středisko dočasného bydlení pro seniory a invalidy	Domov důchodců V českém Domově není délka pobytu omezena.
Центр дневного пребывания m	Denní stacionář	
Центр дневных услуг m	Denní stacionář	
Центр ежедневных услуг m	Denní stacionář	
Центр исследования общественного мнения m	Ústav pro výzkum veřejného mínění	Centrum pro výzkum veřejného mínění
Центр профессиональной и медико-социальной реабилитации инвалидов m	Středisko profesionální lékařské a sociální rehabilitace pro invalidy	Léčebné a rehabilitační středisko pro postižené
Центр профилактики и борьбы со СПИДОМ m	Středisko prevence a boje s AIDS	
Центр профилактики и психологической поддержки безработных	Středisko prevence a psychologické podpory nezaměstnaných	

граждан и незанятого населения m		
Центр психолого-педагогической помощи населению m	Středisko psychologické a pedagogické pomoci	Pedagogicko-psychologická poradna
Центр психолого-педагогической помощи семье и детям с телефоном доверия m	Středisko psychologické a pedagogické pomoci pro rodinu a děti s linkou důvěry	Pedagogicko-psychologická poradna
Центр социального обслуживания m	Středisko pečovatelské služby	
Центр социального обслуживания граждан пожилого возраста и инвалидов m	Středisko pečovatelské služby pro seniory a invalidy	Dům s pečovatelskou službou i Středisko pečovatelské služby.
Центр социального обслуживания на дому граждан пожилого возраста и инвалидов m	Středisko terénní pečovatelské služby pro seniory a invalidy	Terénní pečovatelská služba i Mobilní pečovatelská služba
Центр социального обслуживания пенсионеров и нетрудоспособных граждан m	Středisko pečovatelské služby pro seniory a osamělé práce neschopné občany	Dům s pečovatelskou službou i Středisko pečovatelské služby
Центр " Социальное партнерство " m	Středisko " Sociální partnerství "	
Центр социальной адаптации m	Středisko sociální adaptace	Středisko sociální prevence
Центр социальной политики и гендерных исследований (ЦСПГИ) m	Středisko sociální politiky a genderových výzkumů	
Центр социальной помощи m	Středisko sociální pomoci	Pečovatelská služba
Центр социальной реабилитации детей-инвалидов m	Středisko sociální rehabilitace pro invalidní děti	Středisko sociální rehabilitace České středisko není omezeno věkově.
Центр срочного социального обслуживания m	Středisko neodkladné pečovatelské služby	
Центр экстренной психологической помощи по телефону m	Telefonní linka neodkladné psychologické pomoci	Linka důvěry
Ч		
Частная школа ž	Soukromá škola	
Частное общежитие s	Soukromá ubytovna	
Ш		
Школа ž	Škola	
Школа-детсад ž	Základní škola a mateřská škola	Základní škola a mateřská škola i Integrovaná základní škola a mateřská škola

		Jedná se o sjednocení základní a mateřské školy pod jednu střechu.
Школа-интернат ž	Internátní škola	
Школа-интернат для сирот ž	Internátní škola pro sirotky	
Ю		
ЮНИСЕФ m	UNICEF	Jedná se o mezinárodní dětský fond OSN.
Я		
Ясли pomn.	Jesle	